

POHJOIS-POHJANMAAN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS RY (PPLY)
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

11.4.2011

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Veteraanikatu 1
PL 86
90101 Oulu
kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunto Puhurin Raahen Kopsan tuulipuistohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY) kannattaa uusiutuvan energian tuotannon lisäämistä. Tuulivoima on yksi hyvä energiantuotannon vaihtoehto silloin, kun sen suunnittelussa, sijoittamisessa ja rakentamisessa vältetään lintuihin ja muuhun luontoon kohdistuvia haittavaikutuksia. Raahen Nahkakallion–Pirttiselän alue soveltuu tuulivoimantuotantoon esille tulleiden näkökohtien valossa kohtalaisen hyvin. Kuitenkin täälläkin on kiinnitettävä erityistä huomiota voimalayksiköiden sijoitteluun, arvokkaisiin luontokohteisiin sekä Raahen seudulle suunniteltujen lukuisten tuulivoima- sekä muiden suurten rakennushankkeiden yhteisvaikutuksiin.

Hankkeen vaihtoehdot

Arviointiselostuksen eri toteutusvaihtoehdoissa (VE1–VE3) voimat muodostavat kaakkois-luode-suunnassa noin viiden kilometrin leveän rintaman. Tämä on muuttolinnuston kannalta hankala sijoittelumuoto, sillä se katkaisee tehokkaasti päämuuttosuuntaisen (lounaasta koilliseen) muuttoreitin ja vaikeuttaa lintujen mahdollisuutta väistää voimat. Siten lounas–koillinen -suuntainen linja olisi todennäköisesti suositeltavin sijoittelutapa linnuston kannalta, ellei alueella esiinny merkittävästi tähän suuntaan nähden poikittaisia lintujen lepäily- tai ruokailulentoja.

Vaihtoehdoissa 2 ja 3 rakennetaan erillinen kuuden yksikön voimasaareke Nahkakallion alueelle. Tämä lisää tuulivoimapuiston muuttolintujen kannalta merkitsevää pinta-alaa huomattavasti. Tässä mielessä voisi olla mielekästä tarkastella myös VE3:n mukaista vaihtoehtoa, josta Nahkakallion voimat on poistettu. Joka tapauksessa mahdollisimman tiivis ja lintujen pääasiallinen lentosuunta huomioiva voimaloiden sijoittelu on lintujen kannalta vähiten haitallinen.

Kasvillisuus ja luontotyypit

YVA-selostuksen sivulla 87 todetaan: ”Luontotyyppitasolla on tarkasteltu Suomen luontotyyppien uhanalaisluokituksen (Raunio ym. 2008) mukaisesti Pohjois-Suomessa tai koko maassa uhanalaisia luontotyyppejä”. Mikäli näin on todella menetelty, on tämä karkea virhe. Luontotyyppien uhanalaisuustarkastelussa hankealue sijoittuu Etelä-, ei Pohjois-Suomeen.

Avoimeksi jää myös kysymys, esiintyykö hankealueella luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa äärimmäisen uhanalaisiksi (CR) arvioituja karukkokankaita. Joidenkin hankealueen kasvillisuustietojen sekä esimerkiksi sivulla 5 esiintyvän kuvan perustella tätä voisi epäillä. Paikallisesti merkittävän kalliopaljastuman sekä tähän mahdollisesti liittyvän uhanalaisen luontotyyppin vuoksi PPLY kehottaa hankevastaavaa joko hylkäämään Nahkakallion sijoitusvaihtoehdon tai vähintäänkin noudattamaan erityistä varovaisuutta sinne rakennettaessa.

Yleistä YVA-selostuksen linnusto-osuudesta

YVA-selostuksessa s.37. todetaan ”*Alueen linnustoa on tarkasteltu sekä rakennuspaikkojen pesimälinnuston osalta, että erityisesti laajemmassa mittakaavassa koko tuulivoimapuiston alueella ja sen ympäristössä huomioiden lähiseudun arvokkaat lintualueet. Muuttolinnustoon kohdistuvien vaikutusten tarkastelu on ulotettu hyvin laajalle alueelle sisältäen koko rannikkoalueen muutonkerääntymisalueet ja mahdolliset päämuuttoväylät*”. Tämä olisi ollut hyvä lähtökohta alkuperäiseksi tutkimustavoitteeksi. Sen sijaan väittäminen vaikuttaa voimakkaalta liioittelulta nyt, kun YVA -selostus on valmistunut.

Kokonaisuutena YVA-selostuksen linnusto-osuus on kirjoitettu kevyellä otteella. PPLY olisi odottanut YVA-selostuksessa käsiteltävän yksityiskohtaisemmin eri havainnointien ja laskentojen tuloksia. Yhdestäkään vaikutuksesta ei ole esitetty kvantitatiivista arvioita. Sanallisesti linnustovaikutuksia vähätellään. Epävarmuustekijöitä ei pohdita lainkaan. Viitteitä on käytetty liian vähän. Suurin puute kuitenkin on, että vaikutusarviot on myös laadittu erittäin vähäisten kenttätöiden perusteella, tuntematta todellisuudessa alueen linnustoa.

Pesimälinnusto

Kopsan tuulivoimapuiston YVA-selostuksen pesimälinnustonselvityksistä todetaan lyhyesti, että niitä ei ole suoritettu (s. 114). Perusteeksi tälle annetaan, että Nordic Mines AB:n Laivakankaan kultakaivoshankkeen YVA-menettelyn yhteydessä tehdyt linjalaskennat edustavat riittävällä tavalla samaa aluetta tai samankaltaista lähistön elinympäristöä. Ainoat selvityksen yhteydessä tehdyt pesimälinnuston tutkimukset olivat kahden maastotyöpäivän kestoiset ennakoita arvokkaimmiksi kohteiksi arvioitujen alueiden ”täsmäkartoitukset”, joissa käytetystä menetelmästä selostuksessa todetaan: ”*Kartoitus tehtiin kiertelemällä kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella valittuja kohteita, missä ko. lajien [suojelullisesti arvokkaiden lajien] arvioitiin mahdollisesti esiintyvän*” (s. 144).

Tällainen toimintatapa ei ole lainkaan hyväksyttävä. Todellisuudessa niin Kopsan tuulivoimapuiston ja Laivakankaan kultakaivoksen alueet kuin hankkeet ja niiden vaikutusmekanismit ovat erilaisia. Alueen pesimälinnustoa ei ole selvitetty eikä hankkeen vaikutuksia pesimälinnustoon voida siksi arvioida.

Hankealueella mainitaan tavatun pesivänä 62 lintulajia (s. 119). Selostuksesta ei käy ilmi mihin aineistoihin tämä luku perustuu. Selvää kuitenkin on, että luku aliarvio. Välittömästi selvitysalueen länsipuolella sijaitsee esimerkiksi Suomen pesimälinnuston seurannan vakioreitti numero 371 (Raahe, Tikanpyrstönnenva), jonka PPLY:n suojelutoimikunnan puheenjohtaja on laskenut yhteensä neljänä perättäisenä vuonna 2006–2009. Yksin tällä kuuden kilometrin mittaisella linjalla on havaittu 60 lajia. Vakioreitien kattama alue ja käytetty menetelmä huomioon ottaen Kopsan tuulivoimapuiston alueella täytyy esiintyä selvästi tätä enemmän pesiviä lintulajeja.

Tuulipuistoalueiden pesimälinnustokartoitus tulisi laatia usean toiston kartoituslaskentamenetelmällä niin tarkasti, että voidaan olla kohtuullisen varmoja arvokkaiden lajien esiintymisen runsaudesta tai vastaavasti puuttumisesta alueella. Linjalaskennat olisivat olleet hyvä laskentatapa yleiskuvan saamiseksi alueen linnustosta, joita kuitenkin lisäksi olisi tullut täydentää (tai kokonaan korvata) esim. juuri puolen kilometrin säteellä suunnitelluista voimaloista tehtävillä kartoituslaskennoilla. Linjalaskenta on kehitetty erityisesti pesivien lintulajien kantojen kehityksen pitkäaikaisseurantoihin. Jonkin tietyn alueen koko linnuston selvittämiseen menetelmä sopii huonosti, sillä linjalaskennassa jää paljon lintuyksioitä ja -lajeja havaitsematta. Usein nämä vaikeasti havaittavat lajit ovat suojelullisesti arvokkaimpia. Erikoislajit kuten

petolinnut, pöllät, tikat, kanalinnut ja niiden soidinalueet ja eräät muut hiljaisemmat ja harvalukuiset lajit on syytä etsiä erillisillä kartoituksilla koko alueelta. Niiden etsiminen ei sovellu esimerkiksi kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitysten kylkiäiseksi, koska työskentely on osin eriaikaista ja -mittakaavaista.

Petolintujen osalta olisi ollut tärkeää havainnoida niiden pesimäaikaiseen soidinlentoja ja ravinnonhankintaan liittyviä lentoreittejä sopivista tähytyspaikoista. Riittävän näkyvyyden takaamiseksi tähytyspaikkoihin mukaan lukien muuttolintujen seurantapaikat (voivat ainakin osin olla samoja) olisi tullut tarvittaessa rakentaa pysyvät tai väliaikaiset havainnointitornit. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää uhanalaisiin lajeihin kuten mehiläishaukkaan, hiirihaukkaan ja sinisuohaukkaan. Tätäkin seurantaa tulee olla tunteina niin paljon, että petolintujen mahdollisesti useimmin käyttämät reitit ja kaartelupaikat erottuvat satunnaisista havaintopaikoista. Hankkeen yhteydessä ei ole tiedusteltu lintuharrastajilta tai Helsingin yliopiston rengastustoimistolta petolintujen pesimäpaikoista hankealueella. Tällaisista tiedoista voisi myös olla suuresti apua hankkeen haitallisuuden arvioinnissa.

YVA-selostuksen sivulla 179 selostuksessa todetaan *”joitakin herkkiä lajeja, kuten petolintujen ja metson reviierejä, saattaa siirtyä muualle hankealueilta sekä niiden välittömästä läheisyydestä. Samanlaista elinympäristöä on kuitenkin jäljellä vielä kohtalaisen runsaasti alueiden läheisyydessä ja lintujen kyky siirtyä uusille elinalueille on keskimäärin hyvä, joten niillä on mahdollisuus hakea korvaavia elinympäristöjä muualta lähialueilta.”* Tämä useassa kohdassa selostuksessa esitetty väite tai vihjailu siitä, että linnut vain siirtyisivät muualla voimaloiden tieltä, ei ole millään tapaa ekologisesti perusteltavissa. Logiikan mukaan lajien pesimäkannat muualla voisivat tihentyä ja ottaa vastaan epäkelvoiksi muuttuneilta asuinseuduilta pakenevia lintuja. Todellisuudessa lajin sisäinen ja eri lajien välinen kilpailu muodostuisi lähes aina esteeksi tällaisille siirtymiselle ainakin pitkällä aikavälillä.

PPLY ei hyväksy tehtyjä arvioita, joiden mukaan merkittävin alueella oleva pesimälaji olisi metso ja suurin mahdollinen haitta metson siirtyminen muualla, kuten selostuksessa annetaan ymmärtää. Näyttääkin siltä, että kun maastokartoituksiin ei ole panostettu, niin pohjaa tai kiinnostusta ei ole ollut vaikutusarvioinnillekaan. Sinänsä yleisesti tuulivoimaloiden ongelmia linnuille on käsitelty asiallisesti, joskin niissä voi nähdä kopiointia jo valmistuneista Pohjois- Pohjanmaan tuulipuistohankkeiden selostuksista.

Muuttolinnusto

YVA-selostuksen linnustoselvityksen menetelmäkuvauksesta (s.114) käy ilmi, että kevätmuutonaikaista tarkkailua toteutettiin 12.4.–7.5.2010 välisenä aikana yhteensä noin 40 havaintotuntia seitsemänä päivänä ja syysmuutontarkkailua vain kahtena ns. kurkimuuttopäivänä 21.9. ja 26.9.2010. Tämä on aivan liian vähän.

Vaativammalla havainnointipanoksella on tietenkin selvää, että pääosa lintumuutosta on jäänyt havaitsematta. Jotta voitaisiin arvioida lintujen muuttoreittejä alueella, tulee havainnointia olla keväällä vähintään 40 päivänä painottuen hyviin muuttopäiviin ja vastaavasti syksyllä vähintään saman verran jaettuna tasaisesti eri lajiryhmien muuttokausiin. Tällöin kultakin lajilta osuu tarkkailuun todennäköisesti useampi hyvä muuttopäivä, mikä mahdollistaa muuttoreittien sijainnin arvioinnin myös eri sääolosuhteissa. Petolinnut ja niistä eritoten maa- ja merikotka ovat joutsenen ja kurjen ohella suurina, pitkäsiipisinä lintuina herkimpiä lajeja törmäämään voimaloihin ja lajien pitkäikäisyyden ja hitaan lisääntymisen vuoksi myös niiden populaatioihin kohdistuva potentiaalinen riski lukeutuu suurimpiin. Kaikilta suurilta tuulipuistoilta mukaan lukien Kopsan tuulipuisto on edellytettävä läpimuuttavien populaatioiden, törmäysriskien ja siitä seuraavien populaatiomuutosten arviointia.

Yömuuton osalta PPLY on toistuvasti vaatinut tutkaselvityksiä tuulipuistohankkeisiin avoimialueita lukuun ottamatta. Syyt ovat painavat: yömuutto tunnetaan yleisesti ottaen erittäin huonosti ja tuulivoiman suurimpien linnustollisten riskien joukkoon voidaan perustellusti lukea huonoissa olosuhteissa tapahtuva yömuutto. Yömuuton selvittäminen lienee viisainta tehdä lähekkäisten tuulivoimahankkeiden yhteisselvityksenä, jotta voidaan varmistaa riittävät resurssit kunnolliseen tutkaselvitykseen.

Sähkölinjat

Selostuksessa olisi tullut tarkemmin tarkastella mahdollisia toimenpiteitä sähkönsiirtojohtojen haitallisten vaikutusten minimoimiseksi, kuten maakaapelointia, huomiopallojen sijoittelua linjoihin sekä rakenteiden suunnittelua siten, etteivät ne houkuttele lintuja käyttämään niitä istumapaikkoina. Myös sähkölinjojen linnusto ja voimalinjojen vaikutukset olisi pitänyt selvittää huolella.

Muu eläimistö

Maatuulivoimaa on suunnitteilla yhä enemmän ja yhä suurempina yksiköinä. Etenkin suurilla tuulipuistoilla ja eri hankkeiden yhteisvaikutuksilla voi olla negatiivisia vaikutuksia myös alueen nisäkäseläimistöön, erityisesti lepakoihin. Mahdollisista vaikutustyypeistä esimerkiksi pirstoutumisella ja melusta aiheutuvalla häiriöllä saattaa olla merkitystä. Nisäkäselvityksiä ei ole tehty maastossa, vaikka YVA-menettelyssä tulisi myös selvittää nisäkkäiden esiintymistä alueella ja niihin kohdistuvia vaikutuksia.

Liittyminen muihin hankkeisiin ja yhteisvaikutukset

Luontojärjestöt ovat jatkuvasti peräänkuuluttaneet Perämerelle ja sen rannikolle kaavailtujen tuulivoimapuistojen yhteisvaikutusten riittävää selvittämistä. Toistaiseksi nämä vaatimukset ovat kaikkuneet etupäässä kuuroille korville. Lintujen muuttoreitille sijoittuvien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutus kohdistuu erityisesti alueiden läpi muuttavaan linnustoon, minkä tulee korostua myös yhteisvaikutusten arvioinnissa.

Raahen ja Kalajoen välisellä alueella on vireillä suuri määrä tuulivoimalahankkeita. Tämän vuoksi näiden hankkeiden YVA-menettelyissä pitää tutkia erityisen tarkasti yhteisvaikutukset. Kalajoen ja Raahen väliselle manneralueelle suunnitteilla olevien tuulipuistojen osalta on tarvetta etenkin voimaloiden sijoittelun yhteissuunnitteluun. Yhteysviranomaisen on tässä ratkaisevassa roolissa. Kaikkien erillisten hankkeiden sijoitusvaihtoehtoja tulee ohjata YVA-menettelyn aikana siten, että ne muodostavat mahdollisimman vähäisen kokonaisuhaitan linnustolle. Edullisinta lienee keskittää voimalat lounas-koillinen-suuntaisiin linjoihin tai pitkänomaisiin ryppäisiin joiden välille jää riittävä, muutaman kilometrin leveä voimalaton käytävä tai käytäviä. Sijoittelun ohjaamisen lisäksi pitäisi kyetä vertailemaan tuulipuistoalueiden haitallisuutta suhteessa toisiinsa ja erottelemaan vaikutuksiltaan haitattomimmat ja haitallisimmat kohteet.

Kopsan tuulipuisto saattaisi hyvinkin olla tällaisessa vertailussa keskimääräistä haitattomampi alue ja siten mahdollinen rakentamiskohde. Nyt ongelmana kuitenkin on, että kun linnustotutkimukset kyseisessä kohteessa on käytännössä jätetty tekemättä, niin tuulipuiston haitallisuudesta ei saada todellista arviota. Siksi on välttämätöntä, että tämänkin hankkeen maastotyöt ja vaikutusarviointit on tehtävä uudelleen, jotta sen linnustohaitat voidaan arvioida.

Ekologinen kompensatio

Laajoja tuulivoimapuistoja rakennettaessa joudutaan alkuperäinen metsäkasvillisuus poistamaan laajalta alueelta voimaloiden ja sähkölinjojen tieltä, mikä johtaa metsäelinympäristön vähenemiseen ja pirstoutumiseen. Tästä luonnolle aiheutuvan haitallisen vaikutuksen kompensoimiseksi tulisi samansuuruinen pinta-ala rahoittaa kaikelta ihmistoiminnalta jossain hankealueen lähistöllä. Ilman tällaista kompensatiota luonto joutuu yhä ahtaammalle ihmisen toimintojen tehostuessa.

Yhteenveto

Kopsan alue saattaisi soveltua tuulienergian tuotantoon suhteellisen pienin ympäristövaikutuksin, mutta tehtyjen luontoselvitysten perusteella mahdollisista vaikutuksista ei saada riittävästi tietoa. Selvitykset erityisesti linnuston osalta on tehtävä kokonaan uudelleen tai hankkeesta on luovuttava.

Oulussa 11.4.2011

Esa Aalto
Puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen
Suojelutoimikunnan puheenjohtaja